

> Retouradres Postbus 90653 2509 LR Den Haag

Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving
T.a.v. de heer prof.mr. J.W. van de Gronden
Postbus 20901
2500 EX DEN HAAG

Staf Deltacommissaris
Contactpersoon
R.A.V. Kern

Ons kenmerk
DC-2025/501

Uw kenmerk
OFL-rapport Deltaprogramma
2026 (11 april 2025)

Datum 25 juni 2025
Betreft Reactie deltacommisaris op
Advies OFL op concept Deltaprogramma 2026

Geachte heer Van de Gronden,

Op 11 april heb ik het formele advies van het Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving (OFL) ontvangen op het concept Deltaprogramma 2026. Ik heb dit met grote waardering gelezen. In het OFL is op 1 april 2025 de 70% conceptversie van het Deltaprogramma 2026 toegelicht en besproken. Allereerst wil ik de leden hartelijk danken voor hun inspanning en de open en constructieve dialoog die werd gevoerd tussen alle deelnemers. Ik wil het OFL complimenteren met de mooie opkomst van 15 leden waaronder ook nieuwe deelnemers zoals Stichting Buurtkracht en IVN Natuureducatie. Dit heeft geleid tot een waardevol conceptadvies dat blijk geeft van een brede blik op onze opgaven.

U presenteerde als OFL-voorzitter de hoofdlijn mondeling reeds in de Stuurgroep Deltaprogramma van 17 april.

Ik waardeer de concrete aanbevelingen en suggesties die nu in afstemming met de OFL-leden in het gezamenlijke advies zijn gevat. Daarbij ben ik dit jaar in het bijzonder gecharmeerd van het initiatief van de Jonge Klimaatbeweging om vanuit hun perspectief en motivatie een plan van aanpak op te stellen om gezamenlijk met het Deltaprogramma, de brede bewustwording een slag verder te brengen. De suggesties en boodschappen hebben op diverse plaatsen doorwerking gekregen in het DP2026. In deze brief geef ik mijn reactie op het OFL-advies. Het advies en mijn concept reactie zijn met veel waardering en bijval besproken in de Stuurgroep Deltaprogramma van 5 juni 2025.

Waardering en oproep voor duidelijkheid en overzicht

Ik ben blij met de steun en waardering die OFL uitspreekt voor het Deltaprogramma. De herhaalde oproep van het OFL om aandacht te besteden aan duidelijke taal en inzichtelijke visualisaties te benutten is goed gehoord. OFL heeft destijds een impuls gegeven die mede heeft geleid tot een overzichtelijke en beeldende hoofdlijnennotitie. Dit proces is nooit afgerond en ook dit jaar proberen wij wederom een slag te maken in focus, concretisering en bondigheid om de hoofdboodschappen scherper en toegankelijker neer te zetten. Ik zie de suggesties van OFL als een aanmoediging en oproep ons scherp te blijven houden op de begrijpelijkheid en toegankelijkheid.

Het Deltaprogramma en de keuzes gaan iedereen aan

Staf Deltacommissaris

De maatschappelijke partners vertegenwoordigd in OFL ondersteunen de stevige hoofdboodschappen van het Deltaprogramma over de grenzen aan technische maakbaarheid en daarmee de onafwendbaarheid van keuzes die leiden tot aangepast ruimtegebruik. OFL concludeert vervolgens dat het Deltaprogramma daarom iedereen aangaat en dat de noodzakelijke brede betrokkenheid scherper in de hoofdboodschappen zou mogen terugkomen. Daarbij roept OFL expliciet op om in de volle breedte verantwoordelijkheid te nemen en de kracht te benutten van samenwerking tussen overheden, burgers, bedrijfsleven en maatschappelijke partners. Het schetsen van een wenkend perspectief zal bijdragen om de relevantie van zo'n ontwikkeling voelbaar te maken. Tenslotte wijst OFL erop dat de samenhang en samenwerking bij de klimaatopgaven niet ophouden aan de landsgrenzen en de internationale context moet worden meegenomen.

Datum
25 juni 2025

Ik onderschrijf de conclusie dat de opgave van het Deltaprogramma de hele maatschappij raakt en die hele maatschappij ook nodig is en verantwoordelijkheid moeten nemen voor de aanpak. Het OFL-advies is aanleiding geweest om de bestuurlijke inleiding op dit aspect aan te scherpen. Het OFL neemt waar dat de brede bewustwording over de Deltaprogramma opgaven ontbreekt en urgentie bij een groot deel van de Nederlandse bevolking en zelfs de OFL-deelnemers onvoldoende bekend zijn. Dat geldt nog sterker voor het perspectief hoe we met de opgaven om kunnen gaan. Als Deltaprogramma trachten wij bij te dragen aan bewustwording door samenwerkingen met de partners van het Deltaprogramma en samenwerkingsplatforms zoals "Ons Water". Met initiatieven zoals "Toekomst aan Tafel", en twee pilots die we in het Deltaprogramma zijn gestart om te verkennen hoe burgerbetrokkenheid kan worden gestimuleerd (participatieve waarde evaluatie voor wateroverlastmaatregelen en waarden die van belang zijn bij afwegingen over waterverdeling) trachten wij te werken aan verbreden van de betrokkenheid bij het Deltaprogramma. Ik ben heel blij met het aanbod van de Jonge Klimaatbeweging om te kijken hoe zij het Deltaprogramma bij deze zoektocht kunnen helpen en kijk uit hopelijk gezamenlijk concreet aan de slag te kunnen gaan met deze uitdaging.

De aanbeveling om coalities aan te gaan en te benutten van overheden, bedrijfsleven, maatschappelijke partners en burgerinitiatieven sluit aan bij de lijn van het DP2026. Ik ben ook blij met de concrete initiatieven die tijdens de OFL-bijeenkomst werden gemeld zoals van de Dutch Green Building Council waar de branche een richtlijn heeft opgesteld voor analyse van klimaatrisico's bij vastgoed. Dit aanbod is ook opgenomen in DP2026. De OFL vormt samen met andere initiatieven zoals NL-AAA Klimaatbestendig een gewaardeerd platform om tot effectieve coalities te komen.

De constatering dat de opgaven van het Deltaprogramma een aanpak vragen die gebaseerd is op (water-)systeemgrenzen en niet op landsgrenzen is volkomen terecht. Het formele mandaat van het Deltaprogramma en de deltacommisaris zijn weliswaar beperkt tot de landsgrenzen. Via de partners zoals het ministerie van IenW dat afstemt over internationale rivieren maar ook de waterschappen en provincies die met hun burens afstemmen, wordt geborgd dat de grensoverschrijdende aspecten voor wateroverlast en (grond-) watertekort en de oplossingsstrategieën vanuit een watersysteembenadering worden opgepakt. De waarneming van OFL ondersteunt de noodzaak om hier ook in Deltaprogramma verband en stuurgroep aandacht voor te blijven vragen.

Houdt vaart in de waterveiligheidsaanpak

OFL erkent het belang van de waterveiligheidsopgave voor Nederland en deelt de zorg voor vertraging in de uitvoering. OFL wijst op het belang van voldoende grondstoffen zoals zand en grind en de wenselijkheid van vlottere vergunningsprocedures en minder versnipperde bevoegdheidsverdeling. Bij waterveiligheid zullen dijken belangrijk blijven maar moet ook oog blijven voor kansen om rivieren meer ruimte te geven zeker waar kansen liggen om financiering, ruimtelijke kwaliteit, ecologie of behoud van erfgoed te stimuleren. Betrek tijdig het bedrijfsleven om kansen te identificeren en te verzilveren.

Staf Deltacommissaris

Datum

25 juni 2025

De zorg over de voortgang in de waterveiligheidsaanpak wordt ook geadresseerd in DP2026. Het HWBP voert met de partners een evaluatie en analyse uit gericht op versnelling en doelmatigheid. Hierbij wordt breed gekeken naar zowel financiering, uitvoeringsmogelijkheden als organisatie. De suggesties uit het OFL-overleg zullen wij inbrengen in dit traject. De suggestie om waar zinvol vanuit waterveiligheid dan wel andere maatschappelijke opgaven of financieringsmogelijkheden oog te houden voor kansen om water ruimte te geven onderschrijf ik en zijn ook onderdeel van de aanpak bij DP Rijn en DP Maas. Ik ben heel blij met het aanbod vanuit bedrijfsleven en maatschappelijke partners om aan de voorkant mee te denken over de aanpak van waterveiligheidsopgaven. Ik herken de waarneming dat de institutionele context niet ideaal is maar uiteindelijk is de ervaren bereidheid van dergelijke partners om gezamenlijk aan de slag te gaan minstens zo belangrijk.

Maak de verdelingsopgave voor het schaarse zoetwater expliciet

De boodschap in DP2026 dat we keuzes moeten maken over de verdeling van het zoete water kan worden versterkt door meer expliciet te maken wat de verdelingsopgave is. OFL doet het voorstel om bijvoorbeeld concreet te maken hoe we de watervraag kunnen reduceren door besparing van drinkwater. Tegelijkertijd moeten geen watervragen worden vergeten zoals de zoetwatervraag voor het behoud van ecologisch belangrijke overgangsgebieden in de Waddenzee.

De oproep voor explicitering en concretisering om een goed beeld te krijgen van de verdelingsopgave is terecht. Tegelijkertijd komt de oproep iets te vroeg. In het DP zoetwater werken rijk en regio naar de herijking in 2026. Daarvoor worden in alle regio's met overheden en watergebruikers nu de opgaven in beeld gebracht en de mogelijkheden voor besparing, vasthouden, hergebruik, etc. Ook de drinkwatervraag wordt daarbij meegenomen. De mogelijkheden voor drinkwaterbesparing worden door de drinkwaterbedrijven, IenW en Provincies buiten het Deltaprogramma opgepakt maar gelukkig met de nodige afstemming over de gevolgen voor de verdelingsopgave. Ook de watervraag voor de Waddenzee wordt in afstemming met o.a. de Waddenacademie onderzocht.

Hoewel de vraag voor expliciteren dus nog maar beperkt kan worden ingevuld, is wel duidelijk welke richting de waterverdeling op zal gaan. Het tekort zal richting 2050 en daarna toenemen en niet meer kunnen worden gemitigeerd met technische maatregelen. De boodschap is dus dat watergebruikers zullen moeten rekenen op minder water. Om het watergebruikers succesvol mogelijk te maken zicht aan te passen is terecht in OFL opgeroepen concreet te worden over de waterbeschikbaarheid op termijn. Dit is onderdeel van de herijking van de deltabeslissing zoetwater van volgend jaar.

Water en bodem sturend en maatschappelijke betrokkenheid vragen concrete doelen en perspectief

Staf Deltacommissaris

Datum
25 juni 2025

Voor ruimtelijke keuzes adviseert OFL om te werken vanuit het water en bodem systeem. Leer daarbij ook van de historie toen veel meer werd aangesloten op het natuurlijk systeem met minder afhankelijkheid van technische beheermiddelen. Om gebruikers en de ruimtelijke ordening mogelijk te maken zich aan te passen aan de klimaatopgave volstaan algemene uitgangspunten niet en is behoefte aan concrete doelen en een perspectief dat aansluit bij de directe leefomgeving. De opgave raakt en vergt activatie van de brede maatschappij. Dit vraagt betrokkenheid en bewustwording en ook het bieden van ruimte voor maatschappelijke en burgerinitiatieven. Daarbij roept OFL op oog te hebben voor de context met het huidige wantrouwen jegens de overheid en dat te veel overheidsbetrokkenheid activatie daardoor kan frustreren.

De OFL oproep voor werken vanuit het water en bodemsysteem bij ruimtelijke keuzes ervaar ik als steun voor de hoofdboodschappen in DP2026. Ik kan mij goed vinden om hierbij lessen te trekken uit de historische situatie. Het aspect om te leren vanuit de landschapsbiografie en -genese is ook een aspect dat onderdeel is van de nieuwe ronde van stresstesten die vanuit DPRA worden gecoördineerd. De uitwerking van concrete doelen en het bieden van transparantie over de risico's op wateroverlast of -tekort om ruimtelijke inrichting af te stemmen op die risico's is onderdeel van de herijking van zowel DP zoetwater als Ruimtelijke Adaptatie. OFL voegt daaraan terecht toe het bieden van een perspectief dat verder kijkt de wateropgave en een bredere maatschappelijke meerwaarde biedt. Met de gebiedsprogramma's zal ik hierover in gesprek gaan waarbij ook de verbinding van belang is met de planvorming op nationaal (Nota Ruimte, NOVEX) en regionale schaal (ruimtelijke arrangementen, omgevingsvisies en -plannen).

De nadruk van OFL op brede betrokkenheid en bewustwording heb ik goed gehoord. Zoals eerder aangegeven ga ik daar graag met de Jonge Klimaatbeweging over in gesprek en zoek ik verbinding met de andere sporen zoals "Ons water". Over uw constatering dat burgerinitiatieven kunnen worden gesmoord door overheidsinterventies zou ik graag nader met u in gesprek gaan. Wellicht dat op basis van de (tussentijdse) resultaten van de twee pilots over burgerparticipatie in de OFL-bijeenkomst in het najaar een verdiepend gesprek kan worden gevoerd waar aan de orde komt hoe voorkomen kan worden overheidsinitiatieven burgerinitiatieven in de wielen rijden.

Tenslotte wil ik u nogmaals bedanken voor dit gezamenlijke advies vanuit de wettelijke taak van het OFL. In zeer korte tijd is een knap verzorgd en helder geformuleerd advies op schrift gesteld en inspirerend toegelicht door de voorzitter in de stuurgroep. Ik waardeer daarbij met name de constructieve toon en de concrete voorstellen.

Met vriendelijke groeten,

Prof. dr. J.C. (Co) Verdaas
Regeringscommissaris voor het Deltaprogramma